

Učiteljski Tovarš.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dne vsakega meseca, in veljá za celo leto 2 gold. 50 kr.
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj X.

V Ljubljani 1. aprila 1870.

List 7.

Šolsko in domače podučevanje.

*Se učiti prav lepó
Nam édina skerb naj bo!*

Vsak lahko spozná, da vedénje z našo lastno osebo se sme imenovati naj koristnejše, torej naj bo človeku naj perva skerb, da si dušne moči vsestransko izobrazuje in si nabira koristnih in zanimivih vednosti, ki mu bodo gotovo koristile, če ne pred, pa pozneje. Pripomoček, ki mu v to služi, da si more pridobiti lepih ved in dobrih naukov, imenuje se šola, in o tem pripomočku hočem razodeti svoje mnenje.

Šolo imenujemo kraj, kjer učitelji, ki so naši naj večí dobrotniki, gojijo dušne moči svojih učencev, in jih tako pripravljajo in sposobne delajo za mnogotere stanove. Po različnosti stanov so tudi šole mnogoverstne; tako ločimo n. pr. ljudske šole, katerih namen je omika in izobraženost mladine sploh, gojzdarke in kmetijske šole, potem srednje šole, ki jih zovemo gimnazije in realke; njih namen je, dijake z mnogimi vedami seznaniti, da so sposobni za više šole, ki so po njih namenu tudi različne. Vsak stan zahteva posebne šole, in ko se dijak po doveršenih srednjih šolah za katerikoli stan odloči, stopi tudi v šole dotičnega stanu.

Moj namen pa ni popisovati šole po njih razdelitvi zaradi mnogih stanov, ki so za omiko in blagor človeštvu neogibno potrebni, ampak naloga temu spisu naj bode razjasnjenje prednosti in napak, ki jih imajo glavne šole z ozirom na posamesno ali privatno podučevanje.

Oboje, javna šola pa posamesno podučevanje, je za izobraženje človeškega duha zeló velike važnosti; imenitna je

torej javna šola; imeniten, da, še celó bolj vpešen je pa domači poduk; ali naj bolj vspešna je očitna šola v zvezi z domačim podučevanjem. Da je odgoja mladine neogibno potrebna, mora priznati vsak pameten človek, kajti nobena živeča stvar, ko pride na svet, ne potrebuje tako zeló pomoči, kakor človek, bodi si z ozirom na njegovo telesno ali pa dušno odgojo, in nobena živeča stvar ne doseže svoje samostalnosti tako pozno, kakor človek. Odgoja je pa dvojna, telesna in dušna; vsaktera ima tedaj svoj namen, telesna, da postaja gojenec zmiraj bolj zdrav, krepak in priljuden; dušna, da začénja gojenec spoznavati svet, kakor tudi, kaj je dobro, ali hudo t. j. da spoznava, čemu je na svetu in kaj je njegov namen, kako in kaj naj dela, da bo koristil sam sebi in drugim, t. j. da spolnuje svojo nalogo, da se po moči izobrazuje, ker le na ta način je mogoče, da prebiva v zdravem telesu zdrava duša. Izobrazuje se pa človek ali v javnih šolah, ali pa domá. Oboje, javna šola in domači poduk, imata posebne prednosti; zlasti je javna šola zanimiva, kar se tiče javnosti, kajti ona je tako rekoč sredstvo, po katerem človek polagoma preskoči od posamesnega tihega življenja v očitno. Šola, se sme reči, zadostuje družinskim pa tudi državnim zahtevam, kajti ona se sme primerjati z veliko družino ali pa z majhno državo. Družini je podobna, ker nadomestuje učitelj hišnega očeta, čegar otroci so učenci, in ti imajo kot otroci enega očeta enake pravice in enake dolžnosti. Kakor se bratje in sestre ljubijo med seboj, tako se morajo tudi učenci navaditi spoštovanja in ljubezni drug do drugega. Ta prednost, da se vadijo učenci voljno prenašati slabosti in napake svojega bližnjega, da se vadijo spolnovati zapoved, koja vse druge presega, je gotovo vse hvale vredna. Da se pa učenci ne sovražijo, zaničujejo ali pa še celó ne pretepajo in z nepristojnimi priimki ne gerdijo, morajo spolnovati pravila, ktera za posamesne prestopke odločujejo pristojne kazni; kakor so deržavljeni pokorni svojim prednikom, tako se tudi učenci ne smejo nad drugim maščevati za posamesna razžaljenja, ampak se morajo popolnoma podyreči sodbi svojega učitelja. Tako se človek že zgodaj vadi pokorščine in spoštovanja do svojih prednikov, da more pozneje, ko odraste, ložeje prenašati marsiktere neprijetnosti, kakor tudi zadostovati mnogoverstnim zahtevam, ki jih od nas tirja deržavni zakon. Ker je pa pokorščina podlaga vsem drugim čednostim, podlaga, na ktero se opiraje vse

lepe lastnosti človeške, tedaj se nam kaže ravno v tem velika prednost javnih šol v primeri z domačim podučevanjem.

Pomislimo dalje, kako koristne so javne šole, kar se tiče lepih zgledov. Učitelj hvali pridne in pohlevne učence, jih tudi priporoča lenim in nepokojnim v posnemo. Ravno tako se skušajo učenci med seboj v pridnosti, kako bodo drug drugega prekosili; vsak hoče biti med prvimi, nobeden pa med zadnjimi; tudi se skušajo, kako bodo učitelju vstrezali, bodi si z lepim obnašanjem, ali pa s pazljivostjo. Kedar učitelj enemu kako napako očita, veljá to vsem, ki jo imajo na sebi, kakor tudi kedar se naloge popravljajo, sliši vsak mnoge misli o ravno tistej tvarini in zvé na tanko, kaj je dobro ali pravo, kakor tudi, kaj je napačno. Naj večja iz med vseh prednosti, ki jih imajo javne šole, je javnost, kajti nikjer se mladina ne vadi tako javnega življenja, kakor v šoli. Otroci, ki so pred vajeni le družinskega, tihega življenja, stopijo med svet t. j. v javnost še le, ko pridejo v šolo. Pogostoma je izobraženemu človeku treba, da pred večo ali manjšo množico očitno in s povdarkom govori; mar bi bilo mogoče storiti to onemu človeku, ki je zmiraj le sam za se živel, ki ni imel priložnosti seznaniti se s svetom; zeló je torej potrebna izobraženim ljudem pogumnost v govoru, in ravno te se vadi mladina v javnih šolah, kajti kakor mora govornik v očitnem zboru paziti, da ne izusti, kar bi mu bilo pri poslušalcih v zasmeh, ravno tako mora tudi učenec, ki je vprašan, glasno govoriti, zraven pa tudi paziti, da ne pové kaj smešnega ali nespodobnega, ker lastna skušnjava uči, da so njegovi tovarši berž pripravljene, vsako nepremišljeno besedo ali okorno obnašo poplačati s smehom.

(Dalje prih.)

Stari in mladi Slovenec.

Stèni.

S. Stènja - nije umbra, kar nsl. senca; a stènj, tudi tènj, tènja nsl. ellychnium docht, serb. lychnus, stenj za rane lemniscus; stjenj dimnjiv.

O. Razun teh je stsl. i sèni f. - ka - ca i tènja umbra, tentorium.

S. Hrov. sinj, m. umbra, za - osiniti, sinnica tabernaculum, serb. sjenica, sjenište laube, čes. síň atrium.

Suminja.

O. Dubitatio, suminēti se, - nja - niši se dubitare, disceptare, cavere, reformidare; cf. sam - .

S. Nsl. sumniti meminisse, - se conicere; jest hočo da se sumnite na ta evangeli trub.; sumnja suspicio, somnja me obaja (obhaja), v sumni in dubio, ga imam na sumu; serb. sumice, nasumce temere.

Surovŭ - syrovŭ.

O. Crudus, immitis, viridis, p. surovŭ človĕkŭ, - va koža, - vo drevo, suroviti se - vlja-viši se arroganter esse, surovĕti acerbum fieri; surovo napadati, biti kogo crude, crudeliter, vehementer, surovije - vica - vŭstvo - vije arrogantia, temeritas.

S. Jeli iste korenike sur - i sirov?

O. Surŭ adj. in fontibus psl. non videtur legi; nsl. suri leucophaeus, bulg. suri jelen, serb. sur ferrugineus; syrŭ a) caseus cf. lat. serum ser. sara - s geronnene milch; syrŭ b) adj. humidus, crudus, čes. syrý p. syro mĕso, - ra koža; syriti se congelari, syrĕti virere; syrište coagulum, stomachus.

S. Nsl. sirišče, telečji želôdec, s kterim žarki sir delajo; siršik, hrov. serb. sirišče coagulum, stomachus.

Sŭvada.

O. Sŭvada a) copula, svaždati iungere, svaditi se contineri, cf. sŭ cum; b) contentio, calumnia, svaditi - ždevati dissociare, - ždati ad rixam incitare, svaditi se contendere, cf. sŭ de; svadinŭ qui litem habet, - ditelŭ calumniator, - dilivŭdŭnikŭ contentiosus.

S. Nsl. svada, svaja seditio, svajati se, svadnik, osvaditi koga hrov. accusare (cf. vaditi VI, 9.).

Sŭvĕtŭ.

O. Consilium, pactum, sŭvĕtije - tovanije, sŭvĕtivŭ prudens, — tŭnikŭ consultor, - nica quae consulit, curia; sŭvĕtovati — vĕštati - štŭnikŭ consiliator.

S. Vi na tanko ločite: a) svĕtŭ m. lux, mundus; b) svĕtŭ adj. sanctus; c) sŭvĕtŭ m. consilium; jaz pa pisarim vse enako: svet, svetnik, in mnogokrat se ne vé, jeli svetnik moj božji človek, ali posvetnjak, ali svetovavec! Metelko je pač ločil vse tri v svoji pisavi; jaz jih celo ne smem: svet, svĕt, svĕt! V poslednjem smislu bi morebiti ne bilo napak pisati sovet, sovetnik tim več, ker je hrov. serb. tudi savĕt, savĕtovati.

Süličí.

S. Süličí adv. facie ad faciem obličje v obličje, od obličja do obličja; süličiti comparare, - čije similitudo, - činü adj. similis, conformis, congruus; cf. lice, ličina.

Sülogü.

O. Compositio, symbolum, fundamentum, exemplar, in kar sülognja syllaba; süložiti, - žinü compositus na pr. - no ime.

S. Süloga stsl. tudi species; nsl. slog lectica, porca; sicer pa mi je slog stylus, sloga concordia, zlog compositio, syllaba itd.

Sümotri.

O. Sümotriti spectare, considerare, contemplari; smatra-trja - štrjati i smotrja - štrjati, sümotriño prudenter, - tritelí oeconomicus, dispensator, - trilivü - vinü oeconomicus, modestus; sümotri m. scopus.

S. V poslednjem pomenu se piše smoter tudi novoslov.; bratje jugoslovanski rabijo smotriti - smatrati pogostoma (cf. motriti VII, 66).

Sümêrinü.

O. Sümêra je mensura, sümêrjati aptare; sümêriti - rjati humiliare, sümêrinü - nikü - rjenü humilis, - ristvo humilitas.

S. Znamenito se mi zdi, da je stsl. sümêrjati tudi contumelia afficere, in da s tem primerjate nsl. zmêrjati vituperare; mislil bi sicer kdo na stsl. sümirjati - riti reconciliare, pacare (sü t. j. de, ex, iz-z). Sümêrjenü je tudi miser, vilis (vere est part. verbi sümêriti).

Sünadi.

S. Superficies, in sünadinü adj. qui in superficie est, cf. polj. snadny; ali smem pisati jaz: z nad f. - di?

Süpreťati.

O. Süpreťaja - aješí contrahere, suppressere, perdere; - tavati - ovati - yvati, - se componere, compescere p. jezýki - tovaj et — tuj, — dušu itd.

S. Pomenljivo mi je, da sklepate s tem glagolom nsl. spreten geschickt, spretnost, nespret- ungestalt, serb. spretnan exiguus.

Süprešti.

O. Süpreğa - žeši, - gnaťi - zati - ovati coniungere, intendere; süpreğü - ži, - žinü, i süpräğü, - žinü iugum, coniugum,

sūpraĝŭ m. in sūpraĝa f. — žinica f. coniux, sūpreženije — pražistvo coniugium.

S. Kar nsl. pisarijo soprog, soproga, toraj tudi sprožnica, ali soprug in soproga, morebiti celo soproga? Nsl. pravite spregla macula.

Surokŭ.

O. Sorokŭ, srokŭ terminus, sŭročiti se pacisci.

S. Den sreči diem dicere; srok si dati salutare (vid. rokŭ, obroku VII, 102).

O lepopisji.

(Nasvetoval *L. Belar* v 3. odborovi seji učiteljskega društva za Kranjsko.)

Dušno življenje je nekako podobno naravnemu. Narava se spomladi s pomočjo mnogoverstnih sredstev počasi razvija, ter se od dné no dné bolje upodobuje. Ravno tako se godí pri začetku s človeškim duhom.

Narava, pa tudi človeška duša potrebujete mnogoverstnih pomočkov, po katerih napredujete. Kjer manjka pomoči, tam peša tudi živelj. Pomočki so tedaj pogoj pri napredku.

Učitelji smo delalci na duševnem polju, tedaj ne smemo prezirati tudi male stvarice, ki nam količkaj more pomagati k dobremu napredku; sej naj večje iznajdbe so prišle na dan potem, da so se pri začetku opazovale naj manjše reči.

Namenili smo se danes kaj govoriti o metodi pri pisanji. Dovolite mi torej, dragi sobratje, da tudi jaz nekoliko o tem povem, in v kratkem še ponavljam, kar sem v tej zadevi pisal v lanskem šolskem letnem sporočilu.

Učitelj naj si pri vsakem nauku, pri vsem podučevanju misli in za načelo postavi: „naj pomaga, kar more“. — Ravno zato ne zametujem nobenega pripomočka, katerih smo se do sedaj posluževali pri podučevanju v pisanji, ker se naj več vsi, enemu ta, drugemu uni dobro oponaša. Mislim pa, da je pri tem nauku tista metoda naj boljša, po kateri se roka in okó ob enem naj bolje izobražuje.

Učitelj naj pri poduku v pisanji vedno misli, da, kar se tu prvi čas zamudi in zanemari, se težko kdaj popravi. „Navada je železna srajca“, to veljá bolj, kot drugod, tudi tukaj.

Hvaležno se spominjam našega verlega tovarša g. Jan. Levca, učitelja v Terstu, koji je v svojih krasnih „Slovenskih

lepopisnih zgledih“ slovenskim ljudskim učiteljem prvi pokazal pot, po kateri naj se naši učenci vodijo do lepega, razločnega pisanja. Marljivi ta učitelj terdil je, da med lepopisarjem in med učiteljem lepписа je grozno velik razloček. On je tedaj prvi vpeljal pri nas tako imenovano ameriansko metodo pri pisanji.

Prepričan sem, da je to pravi način, kateri nam zagotavlja boljši napredek; vem pa iz lastne skušnje, da bi nam na podlagi te metode še tudi neka malenkost prav dobro vstrezala, in to bi bile polegne čerte.

Pisanje sestavljamo iz potegljejev, iz katerih se snujejo podobe. Nočem naštevati mnogo napak, ktere izvirajo iz slabega in nepravilnega pisanja, sej jih vsak učitelj sam pozná.

Škerbelo se je do sedaj, da se je roka vadila gibčnosti; za dolgost pisnih čert nam služijo ležeče čerte, toda za podobo se še do sedaj ni rabil kak pripraven pomoček.

Podlaga za vse potegljeje, iz katerih se je pisanje razvilo, je po mojih mislih polegna čerta; zakaj bi tedaj tudi ta ne služila zopet v podlago, na kateri bi se vsak potegljejev in vsaka čerka pokazala, in toliko časa vadila, dokler se roka in oko ne privadita pravilnosti?

Tablice in teke (in kamor koli pervenci pišejo) naj bi v ta namen imele polegne čerte.

Kar zadeva ravnanja pri tej metodi, se ne loči od drugega splošnjega vodila pri pisanji. Učitelj naj, namreč, učencem kaže poglavitne potegljeje, pa tudi posamesne čerke na polegni čerti. Tega naj se učenci, kolikor morejo, dalje urijo v zvezanih potegljejih na polegkih čertah. Ako se učenci na polegkih čertah, in sicer od stopnje do stopnje, navadijo poglavitnih potegljejev, potem tudi lahko čerke vežejo v zloge, besede itd.

Pišejo se lahko vse vaje ali posamesno, ali v zvezanih potegljejih; to ne ovira čert za lego, temveč nadomestuje učiteljevo pripomoč. Roka in oko se nekako silite, da se ne motite in da ostanete v pravilnih mejah.

Ako bi zbrani tovarši in slavna vlada moj nasvet o čertah za lego sprejeti in odobriti blagovolili, sem pripravljen in si tudi prideržujem, za ta namen vrediti načert za teke in tablice.

Slovenske šolske in pomočne knjige. †)

1. Za nauk v jeziku.

Stenske tablice (Wandfibel) v naj novejši izdaji na 14 tablah. (1 gold. 40 kr.) — Abecedna tablica (pri Giontinitu, 3 kr.). — Slovenski Abecednik za prvi razred ljudskih šol. (17 kr.) — Slovensko-nemški Abecednik. (27 kr.) — Pervo berilo in slovenska slovnica za drugi razred slovenskih šol. (26 kr.) — Pervo berilo za slovenske šole (s pesemsko prilogo, 27 kr.) — Drugo berilo za slovenske šole (s pesemsko prilogo, 47 kr.) — Malo berilo za slovenske šole. (27 kr.) — Veliko berilo in pogovorilo za slovenske šole. (34 kr.) — Malo berilo za slovensko-nemške šole. (35 kr.) — Veliko berilo za slovensko-nemške šole. (65 kr.) — Malo berilo za slovenske ljudske šole. (27 kr.) — Perva nemška slovnica za slovenske ljudske šole. (28 kr.) — Druga nemška slovnica za slovenske ljudske šole. (39 kr.) — Praktična slovensko-nemška gramatika. I. del. Za II. in III. razred slovensko-nemških šol. (34 kr.) Prestave k tej gramatici, 4 zvezki (Gerkmanove, po 10 kr. pri Giontinitu v Ljubljani.) — Praktisches slovenisch-deutsches Sprachbuch für die oberste Klasse der slovenisch-deutschen Hauptschulen. (25 kr.) — Deutsch-slovenisches Wörterverzeichniss. (4 kr.) (Vse te druge knjige dobivajo se v c. k. založbi šolskih knjig.) — Slovenska slovnica za pervence. (Praprotnikova, 30 kr.) — Spisje za slovensko mladino. (Praprotnikovo, 30 kr.) — Ponovilo potrebnih naukov za nedeljske šole na kmetih. Pervi del: Zgodovina sv. vere. (28 kr.) Drugi del: Navod pobožnega življenja in lepega zadržanja. Spisovanje listov. (25 kr.) Tretji del: Vodba modrega kmetovanja. Vinoreja. (28 kr.) (Vsi 3 deli v c. k. založbi šolskih knjig.)

2. Za nauk v številjenji.

Jeden krat jeden. (2 kr.) — Računica za slovenske šole na deželi. (25 kr.) — Navod iz glave poštevati z mnogimi vajami in nalogami. (28 kr.) (Vse v c. k. založbi šolskih knjig.) — Vaje v številjenji. (Gerkmanove, pri Giontinitu v Ljubljani, 10 kr.)

3. Za nauk v pisanji.

Slovenski lepopisni zgledi. (Levčevi, v Terstu.) — Lepopisni zgledi (Centrihovi in Gerkmanovi, pri Giontinitu v Ljubljani, 16 kr.) — Nauk v pisanji (Pokornitove teke.)

4. Za nauk v priradpisju in za poznanje prirode in njenih postav.

Živalstvo. (Erjavčevo, pri Leonu v Celovcu.) — Domače in tuje živali v podobah (knjiga družbe sv. Mohorja v Celovcu.) — Rastlinstvo (Tušekovo pri Leonu v Celovcu.) — Rudninoslovje (Erjavčevo. Izd. Slov. Matica v Ljubljani.) — Štirje letni časi (Tušekovi. Izd. Slov. Mat. v Ljubljani.) — Fizika (Robidatova v Celovcu.) — Schödler. Fizika (Tušekova. Izd. Slov. Mat. v Ljubljani.) — Kmetijska kemija. (Vertovčeva, pri Blazniku v Ljubljani.) — Prirodoslovje v podobah. (Tomšičevo, pri Giontinitu v Ljubljani.)

5. Za nauk v zemljepisji in zgodovini.

Kratek popis cesarstva avstrijskega (v c. k. založbi šolskih knjig, 85 kr.) — Popis sveta. (Hieingerjev, pri Blazniku v Ljubljani.) — Vojvodstvo Kranjske dežele. — Slovenski Štajer. — Vojvodstvo Koroško. (Vse 3 izd. Slov. Mat. v Ljubljani.) — Zemljepisna začetnica (Jesenkotova, v Gorici.) — Občna povestnica (Vertovčeva, pri Blazniku.) — Zgodovina slov. národa (Terdinatova, izd. Slov. Mat. v Ljubljani.) — Zemljevid slovenske dežele (Kozlerjev.) — Obraz cele zemlje polutah. — Evropa. — Avstrija. (Vse 3 izd. Slov. Mat. v Ljubljani.)

*) Od več strani dobivamo naročila in vprašanja po šolskih in pomočnih knjigah. Tukaj podamo tedaj imenik vseh takih knjig. Naj si jih vsak izbira in kupuje po svoji potrebi!

6. Za nauk v petji.

Pesmarica za šolo in dom. (Izd. društvo sv. Mohorja v Celovcu.) — Pesmi za mladost (Nedvédove, v c. k. založbi šolskih knjig 20 kr.) — Pevska šola (Försterjeva v Ljubljani.) — Mali slovenski pevec (Levičnikov, v Ljubljani, 30 kr.) — Šolarske pesmi z napevi (Fleischmanove pri Giontinitu, 30 kr.) — Cerkevne in druge pesmi (Praprotnikove; napevi so v Riharjevih, „Tov.“ in drugih zbirkah, pri Ničmanu, 30 kr.) — Svete pesmi za šolsko mladost (samo besede, pri Milicu v Ljubljani, 10 kr.)

7. Za nauk v telovadbi.

Nauk v telovadbi I. in II. del. (Izd. Slov. Mat. v Ljubljani.)

8. Za nauk v gospodarstvu.

Umno kmetovanje in gospodarstvo (Zalokarjevo.) Umni Gospodar (Jančarjev, izd. družba sv. Mohorja v Celovcu.) — Vinoreja (Vertovčeva.) — Umni vino-rejec (Jančarjev, izd. društvo sv. Mohorja v Celovcu.) — Vertnar (Pirčev.) (Vse 3 knjige pri Blazniku v Ljubljani.) — Mali sadjerejec (pri Milicu v Ljubljani, 5 kr.) — Poboljšani sosedje ali sadjereja v pogovorih (Tomšičeva, izd. družba sv. Mohorja v Celovcu.)

9. Za zdravje in lepo obnašo.

Zdravo telo naj boljše blago. (Robidatovo v Celovcu.) — Makrobiotika (dr. Prelogova v Mariboru.) — Olikani Slovenec (Izd. Slov. Mat. v Ljubljani.) — Venček za vezilna darila (pri Giontinitu, 10 kr.)

Ogled po šolskem svetu.

Iz južne Štirске. (*Gospodom učiteljem južne Štirске!*)
Tovarši! Naznanjam Vam, da je po svojih psihologičnih knjigah dovolj znani profesor in šolski nadzornik, gospod dr. Gustav Lindner, ud predstojništva društvu pädagogičnemu v Lipskem (Leipzig) i. t. d. obljubil vstreči prošnji večih okrajnih nadzornikov, da bode v torek 19. aprila t. l. popoldne v Celji (na tanko kdaj in kje se bode pozneje naznani) učiteljem govoril „o duševnem otroškem razvitku“. Ako bode več vdeležiteljev, bode se morda ta znanstvena razprava po okoliščinah še na 20. in 21. dan aprila raztegnila. Ker je ta predmet silno važen za učitelje in odgojitelje, torej se je nadejati obilno poslušalcev. Osnovana učiteljska društva bodo tudi imela ob enem priliko se eden drugemu še bolj približati ali znabiti še celó zediniti k vzajemnemu delovanju. Kaj pa, ko bi se odborniki in sploh zastopniki naših učiteljskih društev porazumeli, in tudi učiteljski zbor na omenjeni ali pa na 20. dan aprila v Celje sklicali? — Gradiva za to nam gotovo ne manjka.
V Loki, 23. marca 1870. *France Ser. Jamšek.*

Iz Ponikve. (*Podpora ubogim učiteljem.*) Dragi „Tov.“! pišem ti nekaj prav veselega; vem, da ti bode dobro dejalo, ker se trudiš za zboljšek materijalnega učiteljskega stana. Za preteč. leto je slavni štajerski dež. zbor ob koncu svoje seje po glasovanju postave o šolskem nadzorstvu sl. dež. odbor pooblastil, da je 10.000 gl. za subvencije razdelil slabo plačevanim podučiteljem na deželi. Ta vesela novica nas je tudi za tekoče leto doletela; slavni štajerski dež. zbor je sl. deželnemu odboru dovolil 12.000 gl. za subvencije, zato,

ker še dohodki učiteljev niso določno poterjeni. Tak poboljšek dobijo potrebni ljudski učitelji, posebno pa podučitelji, če njih dohodki še komaj 100 gl. ne dosežejo. Koliko tedaj v poterjenih izpiskih do omenjenega zneska manjka, toliko bodo dobili še zraven. S toliko večjo gorečnostjo delajmo tedaj na šolskem polju, ker vidimo da se nam ne nakladajo samo \$\$\$., ampak da se nam tudi djansko pomaga. Slava in zahvala! Napisal sem to, da učiteljski svet zvé to dobrodelnost. Zdravo! —

J. Ž.

Iz Černomlja. (Učiteljski zbor.) Kakor je že „Tovars“ omenil, imelo je okrajno učiteljsko društvo v Černomlju 3. marca svoj prvi zbor. Pričujoči so bili vsi učitelji černomaljskega šolskega okraja razun dveh. Pervomestnik ali načelnik osnovalnega odbora, učitelj **Juvan**, pozdravi došle tovarše, in pravi, da ga prav zelo veseli, da so se že večkrat na njegov poziv zbrali, in da jih pa posebno danes z veselo ganjenim srcem tukaj zbrane vidi. Potem nadaljuje: „Da so nam društva živa potreba, ni treba vam še razlagati, mislim, da vsak že spozná, da bi nova šolska postava, ktera nam je prinesla novo dobo, o kateri nam je začelo solnce vzhajati, da bi ostala brez nas le mertva čerka na popirju; le mi ji tedaj dajemo življenje, tedaj ne eden sam, ampak mi vsi združeni, sej le v družbi je moč. Tudi smo sicer imeli do sedaj včasih zборе ali konferencije; govorilo se je pa le o prašanjih, ktera nam je konzistorij pošiljal; po večih dekanijah se pa še zborovalo ni. Vsa druga doba je sedaj nastopila; lahko si združeni sami pomagamo, da eden drugemu nasvetujemo in tako tudi novim tirjatvam zmirom bolj zadostujemo. Kdor ne napreduje, ne ostane le pri starem kopitu, ampak gre še celó rakovo pot. Nova šolska postava nam, se vé, da le bolj delo naklada, za naše plačilo se malo zmeni, toda zvésto spolnujmo svoje dolžnosti, potem za storjeno delo tudi lahko plačilo tirjamo, in to se nam bode moralo tudi dati. Društva niso tedaj le za to osnovana, da bi se ljudske šole zboljševale, ampak, da bi se tudi naša plača zboljšala in predrugáčila. Društva so, kakor vidimo, po nekterih drugih krajih o tem že veliko storila; sej smo že večkrat brali, da je to ali uuo društvo prošnjo poslalo deželni zborom, da bi se učiteljem plače zboljšale in predrugáčile; kdor pa terka, gotovo se mu odprè, in kdor večkrat prosi, bode tudi uslišan. Ne bodimo tedaj tudi mi zaspani, posnemajmo one, in pomagajmo sí sami, Bog nam daj srečo!“

Po tem kratkem govoru prebere pervomestnik društvena pravila, ki nam jih je vlada 12. februarja t. l. poterdila, in potem je volitev pervosednika. Enoglasno je bil za pervosednika izvoljen zgorej ime-novani načelnik začasnega odbora.

Na versti je prvo vprašanje: „Kaj je vzrok, da učitelj, ako je še tako marljiv, ne more pri svojih učencih doseči tistega napredka, ktereга želi — zlasti v našem šolskem okraji — in kako bi se temu nekoliko pomagalo?“

Pervosednik pravi, da je razložnik ali referent tega vprašanja g. Jeršinovec; ker pa ga ni pri zboru, naj zbor glasuje, ali se naj to vprašanje obravnava, ali se naj odloži za drugi zbor.

G. M. Stanonik pravi, da naj se o tem brez referenta obravnava. Učenci v našem okraju ne napredujejo slabo; tako sta se prepričala gospod okrajni poglavar in gospod okrajni šolski inšpektor. Ako sta onadva naše šole hvalila, ne moremo jih sami grajati. Da bi pa otroci lahko še bolj napredovali, je res, in ako povem, kateri vzrok, ki zadržuje napredek, povem tistega, iz kterega vsi drugi izvirajo, in ta je pri nas „revščina staršev“. Zavoljo revščine ne morejo starši svojim otrokom potrebnega šolskega orodja kupiti, ali celó ne, ali ne o pravem času, in to gotovo napredek zadržuje; zavoljo revščine jim po zimi ne morejo napravljati potrebne obleke; bosí in tako rekoč na pol nagi pa tudi ne morejo po snegu in v mrazu v šolo hoditi; zavoljo revščine ne morejo starši po letu pastirjev najemati, za pašo tedaj svoje lastne otroke rabijo, in zopet ne morejo v šolo, ali saj ne redno. Zavoljo revščine hodijo otroci neredno v šolo. Koliko pa to škoduje šoli, vsak vé.

G. F. Schönbrunn pravi, da otrokom tudi zavoljo tega bukev primanjkuje, ki jih prepogostoma spreminjajo. Marsikteri otrok varuje bukvice, da bi jih potem še njegov mlajši bratec ali njegova mlajša sestra rabila; toda prvo ali drugo leto, ko začne mlajši bratec v šolo hoditi, morajo se že kupovati novi „Abcdniki“.

G. M. Stanonik odgovarja, da mi ne moremo in tudi ne smemo tirjati ali nasvetovati, da bi se knjige ne spreminjale; kajti ako se nova šolska knjiga piše, gotovo se bo boljše spisala, kakor je prejšnja, in po boljših knjigah moramo segati.

G. J. Kavšek pravi, da predolga pot tudi zadržuje, da otroci ne morejo redno hoditi v šolo, zakaj nekteri imajo 2 do 3 ure do šole. Se vé, da po postavi take otroke ne moremo v šolo siliti, toda pri nas se pa vendar silijo. Morda se bo temu nekoliko pomagalo, ako se poterdi postava, ki govori o množenji šol?

G. P. Borštnik terdi, da je večkrat tudi slaba pot vzrok, da otroci neredno v šolo hodijo, in tedaj ne napredujejo, kakor bi mógli. Občine naj bi se silile boljša pota delati.

G. M. Stanonik ga zaverne in pravi, da se mi ne moremo še vtikati v take naprave; za to so cestni odbori.

G. J. Juvan pravi, da so v našem šolskem okraju prenapolnjene šole. Po postavi bi ne smel en učitelj čez 60 — 80 učencev v enem razredu imeti, tukaj jih imajo pa nekteri celó po 200. Za naš kraj je treba tedaj več učiteljev.

G. F. Schönbrunn graja metliško šolsko poslopje, ker pravi, da je njegova šolska izba tako natlačena, ker je tako majhna, da ne morejo otroci po klopeh sedeti, ampak jih mora veliko stati ali pa na tla sedati. Otroci zavoljo tega zlasti pri pisanji silno zaostajajo. On tedaj želi nove šole, ki jo je prav prav treba.

G. J. Schiller želi, da bi se več knjig, prave in o pravem času za uboge šolarje v ta kraj pošiljalo. Ako pogledamo primerno število razposlanih knjig za uboge z različnimi šolskimi okraji, razvidimo, da jih na naš kraj skoraj naj manj pride. Mislim, da jih tako razpošiljajo, da v kterem okraju se naj več bukev kupi, tje se jih naj več za uboge pošlje,

tedaj jih premožni kraji naj več dobé. Boljše bi bilo število kupljenih bukev s številom učencev primerjati, in kjer je zavoljo revščine naj več otrok brez bukev, tje naj bi se jih naj več za uboge šolarčke poslalo, in sicer prave in o pravem času. Včasih se dobé taki „abecedniki“, ki se že zdavnej več v šoli ne rabijo, in to še le sredi leta, ali pa še pozneje.

O drugem vprašanji: „Kako naj bi se A. Praprotnikova „Slovnica za pervence“ obdelovala in koliko učilnih ur naj bi se obrnilo v ta namen? govoril je naj več le učitelj Juvan, ker nekteri še niso te slovnice pregledali, drugi si je pa še omislili niso. On pravi: Jezik ali govor je velik dar božji. Komaj je dete 2, 3, 4 dni staro, začénja se že mati ž njim pogovarjati. Ko večje prihaja, kaže mu sčasoma reči, jih imenuje, govori o njihovih lastnostih, pripoveduje, kaj delajo, itd.; mati ga uči govoriti, prva šola je tedaj že v naročji matere. Toda kar se otrok od matere nauči, ne zadostuje za izobraženega človeka. Izobražen človek mora znati gramatično prav svoje misli izgovarjati in jih potem tudi pisati, in to naj se že otrok v vsaki šoli uči. Se vé, da se to lahko pri berilnih vajah izvršuje, torej je rekel tudi g. Kremer, vodja v Mariboru — pri tretjem splošnem zboru avstrijskih učiteljev, da naj se razun berila vse knjige iz ljudskih šol odpravijo. Posebno je grajal slovnico. Ali jaz terdim: ako hoče človek gramatično prav govoriti in pisati, mora vendar saj najpotrebniša pravila vedeti, in ta naj se nauči iz slovnice in sicer iz praktične slovnice, ne pa iz take, kakor je tista „Sprachlehre“, ki jo je g. Kremer grajal — mislim, da je pač vsem znana? — Kdor se ni učil slovnško prav govoriti, vidimo v kaki zadregi je, ako hoče z obraženim človekom prav govoriti, še bolj pa se vidi to pri pisanji. Veliko jih zna lepo pisati, ki so se v šoli naučili; toda ko jim je treba pisati kako pismo, si tega že ne upajo. Kaj je družega krivo, da si ne upa, kakor to, ker ne vé, ali prav piše, ali ne, ker se ni slovnice učil. Temu naj se tedaj v šoli pomaga. Mi Slovenci nismo še imeli nobene primerne slovnice za ljudske šole pisane, prvo nam je tedaj znani učitelj A. Pr. spisal, ki jo je tudi sl. ministerstvo poterdilo. Res je nekoliko pomanjkljiva, pa za naše učence bo že zadostovala, ako učitelj le nekaj pomanjkljivega prideva. *) Poprimimo se je tedaj!

Vprašanje je sicer, kako naj bi se obdelovala; pa jaz se nisem namenil obširno o njej govoriti, ker jo že „Tovarš“ obdeluje, marveč jo vam prav živo priporočam. Omislite si jo, zagotavljam vas, da bote sebi in učencem vstregli, ker je slovnčni poduk v njej prav kratkočasen. V njej najdemo prav veliko vaj za pismeno izdelovanje; v šolah, kjer sta po dva razreda skupaj, dáje se tedaj lahko otrokom dovolj primerne dela.

Po mojih mislih bi se že lahko začetek naredil v prvem razredu drugega polleta, in sicer tako, da bi otroci vedeli besedo od besede ločiti, da

*) Da slovnica za pervence ne more biti popolna, razvidi se iz njenega namena. Ravno sedaj pripravljamo to slovnico že za drugi natis. Prosimo, naj nam slavni odbor čern. uč. društva (pa tudi drugi učitelji) naznani svoje misli, kaj bi se pri tej slovnici (razun nekterih tiskarnih malenkosti) bolje preuredilo in vredilo.

bi poznali imena ali samostavnike, časovnike ali glagole v sedanjem, preteklem in prihodnjem času, pridevnike ali priloge, števnike in morda tudi nekaj zaimkov. Mislim, da bi otroci to mogli razumeti. Da bodo otroci imena spoznali, bi se n. pr. tako le delalo: **Kako je tebi ime? (s perstom kazaje na učenca) kako tebi? kako tebi? Janez, Tone, Jože so tedaj vaša imena. Povejte mi še več imen! Pa nimajo samo ljudje imen, ampak tudi vsaka druga reč. Kako pravite tej le reči? ali kako jo imenujete? kako to? to? Besede miza, tabla, klop so tedaj tudi imena, ker reči imenujejo itd. Potem naj v „Abecedniku“ imena iščejo; se vé, da se jim mora pomagati. Tako se govori tudi lahko o drugih govornih razpolih, in ni treba, da bi otroci vedeli, da se kaj iz slovnice učé. Knjiga, se vé, se jim ne dá še v roke. V čisto slovenskih šolah bi se pa že lahko knjiga (slovnica) v drugem razredu po malem rabila. Če bodo otroci do 14. leta v šolo hodili, naučé se je lahko popolnoma. (Konec prih.)**

Iz Ljubljane. Postava o šolskem nadzorstvu za Kranjsko je poterjena. Prihodnjič prinese „Tov.“ vso to postavo.

Udom družbe v pomoč vdovam in sirotam ljudskih učiteljev na Kranjskem!

V sredo po veliki noči, t. j. 20. t. m. bode ta družba imela ob 9. zjutraj v sobi 3. razreda (v prvem nadstropju na levo) v c. k. normaliki

občni ali véliki zbor,

pri katerem bode ta le versta razgovorov:

1. Poročilo o odborovem delovanji in račun.
2. Nasvetje o načertu novih pravil.
3. Volitev novih odbornikov.

Družniki, pridite k temu zboru prav obilno!

*Odbor družbe v pomoč vdovam in sirotam
ljudskih učiteljev na Kranjskem.*

Udom učiteljskega društva za Kranjsko!

Zavoljo nujne stvari bode odbor učiteljskega društva imel v sredo 6. t. m. ob 11. dopoldne v IV. razredu mestne glavne šole pri sv. Jakobu svojo 4. sejo, h kateri vabi tudi vse družnike vsaj iz ljubljanske okolice. Na versti bode nasvét: ali naj se šolsko leto pričinja po stari navadi konec jeseni, ali poleti, in potem še drugi nasvetji posamesnih udov.

V odborovem imenu

A. Praprotnik.

Razpis učiteljskih služeb na Kranjskem.

V ljudskih šolah v Loškem potoku, v kočevskem okraju in v Mengišu v kamniškem okraju, ste izpraznjeni učiteljski službi. Prošnje se ravnaajo do slavne c. k. deželne vlade, in se oddajajo pri okrajnih gosposkah — pri prvi do 8., pri drugi pa do 12. t. m.

Palestrinov miserere za veliki teden.

Za moški četverospjev.

Largo.

pp Miserere mei De - us, *sf* secundum misericordiam tu - am;

f et secundum miserationem tu - am; dele iniqui-tatem me - am!

Poslovilo.

Za moški četverospjev.

Bes. **A. P.**, nap. **J. Levčnikov.**

pp Ve - čer - ja zad - nja je mi - nu - la, Od mi - ze

f sve - te vsta - ne - jo, Za - hval - na pesem u - molk - ni-

la, Vse ti-ho je in ža - lost - no. Na

ne - bu lu - na mi - lo si - je, Na Olj - sko go - ro žar - ke li - je,

Na Olj - sko go - ro žar - ke li - je. *)

Regina coeli.

Pri vstajenji. **)

Larghetto.

pp

Re - gi - na coe - li lae - ta - re, al - le - lu - ja, al - le -
Raz - ve - se - li se, Kra - lji - ca, al - le - lu - ja, al - le -

pp

*) Besede dalje imajo Praprotnikove „Cerkvene in druge pesmi“ st. 18.
**) To lepo velikon. pesem (posneto po „Ceciliji“) damo po splošni želji č. gg. naročnikom za pirhe. Vredn.

lu - ja. quia quem meru - isti por - ta - re al - le -
 lu - ja. Je - zus, tvoj sin, De - vi - ca, al - le - lu - ja, al - le -

lu - ja. Re - sur - re - xit si - cut di - xit, al - le -
 lu - ja. Naš Zve - li - čar gre iz gro - ba, al - le -

lu - ja, al - le - lu - ja, o - ra pro no - bis De - um al - le -
 lu - ja, al - le - lu - ja, Pro - si za nas Ma - ri - ja al - le -

lu - ja, al - le - lu - ja — — al - le - lu - ja, al - le - lu - ja.
 lu - ja, al - le - lu - ja — — al - le - lu - ja, al - le - lu - ja.

➡ Današnjemu listu je pridjan kazavec štev. 6, 2 str. ➡

Odgovorni vrednik:
Andrej Praprotnik.

Tiskar in založnik:
Jož. Rudolf Milic.